

(створення цифрових архівів і онлайн-платформ для доступу до культурних ресурсів), а нові освітні проекти можуть бути корисними для підвищення обізнаності молоді Полтавщини про важливість збереження культурної спадщини.

Література:

1. Відбулися поетичні діалоги кафедри культурології, філософії та музеєзнавства у Чутівській громаді. URL:<http://pnpu.edu.ua/news/vidbulysya-poetychni-dialogy-kafedry-kulturologiyi-filosofiyi-ta-muzeyeznavstva-u-chutivskij-gromadi.html>
2. Викладачі й студенти кафедри культурології відвідали колегіум в Опішні. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/vykladachi-j-studenty-kafedry-kulturologiyi-vidvidaly-kolegium-v-opishni.html>
3. Викладачі й студенти кафедри культурології відвідали «Опішнянську артіль». URL: <http://pnpu.edu.ua/news/vykladachi-j-studenty-kafedry-kulturologiyi-vidvidaly-opishnyansku-artil.html>
4. Завідувач кафедри культурології Олександр Лук'яненко з нагоди Дня рідної мови провів поетичні читання для учнів Харківщини. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/zaviduvach-kafedry-kulturologiyi-oleksandr-lukyanyenko-z-nagody-dnya-ridnoyi-movy-proviv-poetychni-chytannya-dlya-uchniv-harkivshhyny.html>
5. Триває співпраця Полтавського художнього музею та кафедри культурології з підготовки сучасного спеціаліста-практика. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/tryvaye-spivpracya-poltavskogo-hudozhnogo-muzeyu-ta-kafedry-kulturologiyi-z-pidgotovky-suchasnogo-specialista-praktyka.html>
6. Триває співпраця кафедри культурології з Малою академією наук. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/tryvaye-spivpracya-kafedry-kafedry-kulturologiyi-z-maloyu-akademiyeyu-nauk.html>

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ГРОМАДИ В КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Михайленко О.В.

*Центр культури та дозвілля
Полтавської міської територіальної громади
odeynega27@gmail.com*

Актуальність: У сучасних умовах світові тенденції та українські реалії, в ході визнаної ефективності посилення ролі громад в економічному розвитку локальних територій та країни загалом, диктують нові закономірності відповідальності територіальних громад за місцевий розвиток. По суті, процеси децентралізації та реформи самоврядування поклали на територіальні громади відповідальність за розвиток місцевих територій. Зважаючи на це, саме від професійності та системності дій представників громад залежить не тільки розвиток та процвітання окремих територій, а й загалом добробут всієї країни. Територіальні громади перетворюються із об'єктів на суб'єктів управління, що робить їх лідерами змін. Але досі залишається відкритим питання повноти знань представників територіальних громад щодо всього інструментарію реалізації поставлених перед ними завдань. До того ж швидка урбанізація призводить до неефективного розподілу та використання ресурсів громади.

У таких умовах суспільного розвитку на економічний та соціальний розвиток будь-якої країни все більше впливають нематеріальні чинники, одним із яких є соціальний капітал. Цей різновид капіталу нарівні з такими традиційно визнаними базовими факторами, як праця, фінансовий капітал, природні ресурси, земля, підприємницькі здатності, в значній мірі детермінує і суспільний розвиток у цілому.

Тому питання накопичення соціального капіталу, акумуляція соціальних зв'язків та комунікація в громадах стають одними з першочергових.

Мета: визначення складових елементів соціального капіталу, методів та принципів його формування.

Виклад основного матеріалу: Соціальний капітал – це нематеріальний чинник, що поєднує приналежність осіб до певної спільноти, взаємну довіру та їх участь у спільних справах, що підвищує індивідуальні ресурси кожного члена групи за рахунок ресурсів цієї групи і одночасно посилює саму групу. Соціальний капітал громади формують комунікації між різними суб'єктами, які здійснюються на основі певних моральних принципів і спільних цінностей. У свою чергу, стан соціального капіталу у суспільстві впливає на характер комунікацій між людьми.

Відповідно до визначення Світового Банку, соціальний капітал - це інститути, відносини і норми, які формують, якісно і кількісно, соціальні взаємодії в суспільстві. Останнім часом з'являється все більше доказів, що соціальна єдність служить визначальним фактором економічного процвітання та сталого розвитку суспільства. Соціальний капітал є не просто сумою інститутів, що підтримують суспільство, а об'єднуючою ланкою, яка утримує разом різні його частини.

Соціальний капітал проявляється в:

- громадській активності мешканців та їхньої участі у суспільному житті – безпосередньо або у складі об'єднань, а також у готовності до такої діяльності;
- ставленні громадян, ІГС, органів влади одне до одного, характері взаємовідносин між ними: рівні довіри, солідарності, толерантності, готовності до співпраці та ін.;
- усвідомленні членами суспільства своєї відповідальності за стан справ у своїй громаді, в регіоні та у країні в цілому.

У контексті громадянського суспільства, також слід звернути увагу на компоненти, з яких складається концепція соціального капіталу, А. Колодій, наприклад, виділяє наступні елементи:

- мережа горизонтальних зв'язків між рівними і вільними індивідами;
- норми взаємності і довіри;
- навички колективних дій;
- почуття участі у громадських справах, обов'язки і відповідальності перед іншими людьми, тобто «громадянськість» в її неполітичних проявах.

У процесі обрання методів формування соціального капіталу варто враховувати типологію соціальних мереж, які можуть пов'язувати між собою членів громади:

- за типом – формальними і неформальними;
- за розміром – обмеженими і розширеними;
- за структурою – відкритими та закритими, гомогенними і гетерогенними;
- за нормами довіри – фамільярними і персоналізованими і т. д.;
- за своїм складом вони можуть складатися з друзів, сусідів, родичів, дітей, однолітків, колег, учнів, віруючих і ін.

Виходячи з цієї типології маємо ступені прояву соціального капіталу в аспекті громадянського суспільства. Перший ступінь утворює безпосереднє соціальне оточення індивіда: родичі, друзі, знайомі, найближчі сусіди і т. д. Відносини в рамках первинних мереж підтримки будуються на міжособистісній основі. Значну роль у вибудовуванні цих відносин відіграють емоційні прихильності, досвід попередньої взаємодії, спільне проведення дозвілля, взаємодопомога в роботі, взаємний обмін ресурсами, послугами, надання фінансових засобів у борг. Як правило, ці відносини характеризуються взаємністю, симетричністю обмінів.

Наступний щабель соціального капіталу виявляється в локальних спільнотах, які, як правило, збігаються з місцем проживання індивіда. В рамках таких локальних спільнот актуальність особистісних зв'язків і відносин починає поступово розмиватися, виникає проблема суспільного блага, що задовольняє в той же час інтереси окремих

індивідів, що входять в локальне співтовариство. При цьому індивіди повинні нести певні витрати, пов'язані з необхідністю реалізації суспільного блага.

На третьому щаблі розгляду соціального капіталу мова йде про взаємодію в рамках формальних організаційних структур (профспілки, громадські асоціації, компанії, державні установи, і т. п.). Взаємодія в даному випадку ґрунтується на формальних ролях і в нормі повинно носити безособовий характер. Належність до громадських організацій створює умови для використання соціального капіталу з метою задоволення соціально-культурних, політичних, екологічних потреб.

Соціальний капітал на наступному ступені реалізується індивідом в різних формах громадянської активності: участь у політичних партіях, рухах, акціях. Індивід в даному випадку може використовувати весь арсенал конституційних прав для реалізації своїх політичних та економічних інтересів за допомогою використання наявних інституційних механізмів (вибори, референдуми, звернення в судові інстанції, правоохоронні органи, органи виконавчої влади, засоби масової інформації, банківські вклади, участь у діяльності фондового ринку та т. п.). В ідеальному варіанті ці інститути повинні сприйматися індивідом не через призму особистих зв'язків з потрібними людьми в певних структурах, а як анонімні механізми, що функціонують в залежності від ступеня законодавчої, технічної або матеріальної забезпеченості.

Зважаючи на вищенаведене, та беручи до уваги соціально-педагогічний підхід до розуміння громади (громада – будь-яка група людей, які встановлюють сталі взаємини між собою з метою вдосконалення самих себе та світу, в якому вони живуть, Джуді Боп), можна визначити декілька сучасних підходів у формуванні соціального капіталу громади:

- соціальне партнерство;
- соціальна анімація;
- соціокультурне іміджування;
- участь через залучення.

Соціальне партнерство важливе для формування соціального капіталу низкою ознак, які відрізняють його від інших регуляторів суспільних відносин:

1. Тяжіння до соціальної справедливості.
2. Індивідуалістський вектор партнерів.
3. Взаємозалежність у досягненні бажаних результатів.
4. Договірний характер прийняття рішень.
5. Спрямованість до партнерського консенсусу.

Соціальна анімація є особливим видом дозвіллевої діяльності соціальних груп та окремих індивідів, завдання якої полягає у подоланні соціального та культурного відчуження з метою усунення особистісної соціальної дезінтеграції, реабілітації критичних станів людини, допомоги в творчій самореалізації. У результаті анімаційного впливу задовольняються релаксаційні, оздоровчі, культурні, освітні, творчі потреби та інтереси суб'єктів дозвіллевої діяльності, створюються умови для соціальної активності особи, здатної до перетворення навколишньої дійсності і, як наслідок, - оптимізації міжособистісних та міжгрупових відносин, соціально-культурної інтеграції, самосвідомості та самовизначення особи в контексті побудови громадянського суспільства.

Соціокультурне іміджування має на меті створення певного образу, крізь призму якого сучасна людина повсюдно сприймає себе та оточуючих, оцінюючи та вдосконалюючи власні стратегії взаємодії із соціумом чи його окремими представниками в усіх сферах життєдіяльності. Імідж стає найефективнішою формою свідомої чи позасвідомої передачі та сприйняття інформації про найрізноманітніші об'єкти, адже цілеспрямовано формується в масовій свідомості з розрахунком на сприйняття іншими за допомогою самопрезентації, реклами та пропаганди й містить вагомий обсяг емоційно-зabarвленої інформації.

Підхід «Участь через залучення» важливий для формування соціального капіталу громади своєю системою дій, методів, інструментів та механізмів участі громадян у визначенні та вирішенні їхніх проблем та адвокації інтересів у громаді. Ідея залучення громадян полягає в тому, щоб усі громадяни, незалежно від статі, національності, стану здоров'я тощо, мали певні повноваження щодо рішень, які впливають на їхнє життя. Хоча терміни «залучення» та «участь» часто використовуються як взаємозамінні, насправді вони не є тотожними, адже між ними є дуже важлива відмінність. Вона полягає у ролі, яку відіграють громадяни в цих процесах. Якщо при залученні громадянам пропонують активно долучитися до ініціатив, то ініціатива при процесі участі може надходити лише від громадян. Звичайно, залучення та участь громадян мають одну й ту ж саму мету – покращення рівня послуг та розробки більш орієнтованих на реальні проблеми громадян заходів.

Таким чином, проаналізувавши складові соціального капіталу та способи його формування можна виділити декілька принципів, які варто покласти в основу формування людського капіталу громади, аби уникнути помилок і здійснювати заходи з розвитку своєї громади ефективніше:

1. Люди здатні змінювати світ. Застосувати цей принцип на практиці означає відійти від поведінки пасивного реципієнта: перейти від пасивної форми суспільної поведінки до активної.

2. Розвиток починається зсередини. Процес розвитку громади розпочинається з окремої особистості, взаємовідносин між людьми, сім'ї, спільноти або нації.

3. Відновлення – необхідна складова розвитку. Відновлення після невдач і заміна руйнівних думок та поведінки на життєздатні – невід'ємна частина розвитку.

4. Бути справедливим – непорушне правило. Люди повинні мати рівний доступ до участі у процесі громадського розвитку і отримувати користь від нього.

5. Немає бачення - немає розвитку. Бачення власного майбутнього та нового стабільного світу здатне активізувати прихований потенціал.

7. Комплексний підхід. Кожен аспект зростання має вплив на інші виміри людського життя (особистий, соціальний, культурний, політичний, економічний тощо). Особисте зростання, зміцнення сімей і розвиток громади повинні йти пліч-о-пліч.

10. Залучення – рушійна сила розвитку. У розвитку громад участь – це особистий вклад, переданий через дію. Дія є істотною складовою не лише розвитку громад, але і всієї іншої діяльності людей.

16. Станьте тими змінами, які ви прагнете побачити. У процесі розвитку громад найпотужніші стратегії завжди включають створення позитивних моделей ролей і живих прикладів рішень, які ми пропонуємо.

12. Сталий розвиток потребує моральної та етичної основи. Моральні та етичні норми не обмежують нашу свободу. Навпаки, вони підказують нам, де пролягають межі благополуччя.

14. Сталість – основна особливість розвитку. Забезпечити сталість означає дозволити процесу протікати протягом тривалого часу.

Справжнім викликом для розвитку громад є гармонізувати екологічні, соціальні, економічні, політичні і культурні потреби і не розвивати один з видів за рахунок іншого.

Література:

1. Абрамов Л. К. Соціальний капітал – індикатор розвитку громади / Л. К. Абрамов, Т. В. Азарова // Л. К. Абрамов, Т. В. Азарова. Центр місцевої активності на базі будинку культури: методологія та технологія розвитку територіальної громади. – Кіровоград : ІСКМ, 2010. – С. 45–55.

2. Герасимчук З. В. Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика: Монографія / Герасимчук З.В., Поліщук В. Г. — Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. — 516 с.

3. Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року (відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний розвитку у

галузі сталого розвитку на період до 2030 року», схваленої 25 вересня 2015 року, А/RES/70/1). URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainabledevelopment-goals.html>.

4. Інструменти розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади / За заг. ред. доктора наук з державного управління, професора, заслуженого юриста України В. М. Олуйка. К.: Ваїте, 2017. 432 с.

5. Колодій А. Сутність громадянського суспільства і механізми його вплив на політику / А.Колодій // Доповідь на заключній регіональній конференції проекту «Чемпіони громадянського суспільства». - Львів: 8 лютого 2003 р.

6. Моніторинг громадської думки населення України: березень 2012 р. [Електронний ресурс] / Український інститут соціальних досліджень ім. О.Яременка; Центр «соціальний моніторинг», 2012. – Режим доступу: <http://www.uisr.org.ua/>

7. Патнем Р. Д. Творення демократії: Традиції громадської активності в сучасній Італії. - К.: Вид-во С. Павличко «Основи», 2001. - 302 с.

8. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>

9. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csrUkrainy.pdf>

ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД ПОЛТАВЩИНИ У РЕГІОНАЛЬНИХ ЗМІ

Орлов А.П.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
orloffandery@gmail.com*

Глобальні інформаційні інновації в комерційних, економічних, соціальних структурах слугують поштовхом для формування новітніх технологій та методик, зокрема в часи загострення конфліктів, поглиблення небезпеки здійснення соціальних процесів, ризиків психологічного та ментального характеру. Дидактичне спрямування технологічних інновацій, зокрема цифрової трансформації, своєю чергою сприяє її науковому та практичному дослідженню, надає розгалужену та гнучку систему індивідуального та групового застосування, дозволяє осмислити нововведення з огляду на морально-етичні принципи особистості, а також узгодити з перспективами подальшого поетапного удосконалення. Наразі впровадження цифрових технологій є пріоритетним напрямом розвитку медійного простору України, оскільки сприяє вдосконаленню процесу демократизму на усіх суспільних рівнях, забезпечує доступність та ефективність в умовах воєнного конфлікту. Цифрова трансформація передбачає зміни усіх рівнів життєдіяльності регіональних громад – у технологіях адміністрування; в організації ефективної взаємодії між засобами масової комунікації та регіональними громадами; в створенні системи використання комунікаційних інструментів (блоги, вебсайти, соціальні мережі, мобільні додатки; групові чати; хмарні технології тощо).

Цифрові технології сьогодні стали базою для створення нових продуктів, цінностей, комунікацій. Диджиталізацію потрактовують як «унікальне явище сучасності, зумовлене розвитком продуктивних сил, і водночас як процес масштабних змін у відносинах між партнерами (уряду, бізнесу, соціуму), що охоплює всі сфери» [5, с. 7].

Інформаційні та комунікаційні технології формують сучасні суспільні відносини, оскільки відбувається становлення цифрового суспільства. За допомогою диджиталізації зменшуються відстані, поглиблюється глобалізація, створюються сприятливі умови для розвитку регіонів. Важливою умовою ефективного реформування